

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/1418
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.12.2024/48
Karar Numarası : 2024/1241
Başvuran : O.A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuran; hakkında Adana'da devam eden davaya katılmak için misafir olarak getirildiği Ceza İnfaz Kurumunda görevli hekim ile infaz ve koruma memurlarının kendisini darp ettiğini, bu çerçevede işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesindeki duruşması nedeniyle 1/7/2024 tarihinde İstanbul Marmara 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna misafir tutuklu olarak getirildiğini,

b. 8/7/2024 tarihinde talep etmediği halde vücudunda herhangi bir yara ve kesik olup olmadığının tespiti için revire götürüldüğünü, sol kolunda eski bir yaradan kalan iz olduğunu söylediğini,

c. Sağlık görevlisinin sert bir üslupla tişörtünü çıkarmasını istediğini, bu durumu onur kırıcı bulduğu için reddettiğini,

ç. Bunun üzerine iki sağlık görevlisinin üzerine saldırdığını, revirden koridora kadar kendisine tekme ve tokat atarak hakaret ettiklerini, 20-30 kişinin etrafını sararak sırtına, beline, yüzüne ve ayağına vurmaya başladıklarını iddia etmektedir.

3. Muhatap Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunmasının, teşhis ve tedavilerinin yapılmasının, sağlığa erişim haklarının kolaylaştırılmasının ve korunmasının çağdaş infaz anlayışının temel unsurlarından olduğu, bu konuda herhangi bir aksamanın ve hak kaybının olmaması için azami çabanın gösterildiği ve gereken her türlü tedbirin alındığı,

b. Ceza infaz kurumlarında sağlık koşullarının düzenlenmesinin hekim tarafından yapıldığı, hükümlü ve tutukluların, beden ve ruh sağlığının korunması ve hastalıklarının tanısı için ilk muayene ve tedavi hizmetlerinin kurumda verildiği, ileri tetkik, tedavi ve rehabilitasyon gerekenlerin devlet hastanelerine; daha ileri sağlık hizmeti

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

gerekenlerin ise üniversite hastanelerine sevkinin sağlandığı, tüm muayene ve tedavi sonuçlarının sağlık dosyasına kaydedildiği,

c. Bu kapsamda başvuranın 8/7/2024 tarihinde ilk muayenesinin yapılması için Kurum revirine götürüldüğü, burada Kurum hekimine sağlık durumunda herhangi bir problem olmadığını söylediği,

ç. Yine Kurum hekimi tarafından vücudunda herhangi bir yaranın olup olmadığını teşhisi ile genel adli muayene raporunun düzenlenmesi için tişörtünü çıkarmasının talep edildiği, ancak başvuranın “*çıkarmıyorum faşistler*” diyerek bu talebe karşı çıktığı ve agresif tavırlarını sürdürdüğü,

d. Başvuranın Kurum revirinden çıkarıldıktan sonra Kurum personeline yönelik hakaretlerine devam ettiği, slogan attığı ve bir personele tekme atmak suretiyle fiziki saldırıda bulunduğu; bunun üzerine görevli personel tarafından orantılı güç kullanılarak odasına götürüldüğü,

e. Daha sonra başvuranın aynı gün içinde Adana Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülerek hakkında genel adli muayene raporu düzenlendiği, söz konusu raporda darp ve cebir izine rastlanmadığının tespit edildiği,

f. Başvuran ve başvuran ile aynı suç grubundan olan 12 hükümlü ve tutuklunun 9/7/2024 tarihli bir dilekçeyle Kurum hekimi hakkında Sağlık Bakanlığına şikayet başvurusunda buldukları ancak Adana Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü'nün inceleme raporunda hekim hakkında herhangi bir disiplin soruşturmasına gerek olmadığı kanaatine varıldığı,

g. Bunun yanı sıra başvuran hakkında oda/koğuş kapılarına vurması, slogan atmak suretiyle eylemde bulunması ve personele fiziki saldırıda bulunması nedeniyle disiplin soruşturması başlatıldığı ve Kurum Disiplin Kurulunun 2024/... ve 2014/... sayılı kararlarıyla disiplin cezası verildiği, başvuranın 2024/... sayılı karara karşı Adana 4. İnfaz Hakimliğine itiraz başvurusunda bulunduğu ancak Mahkemenin 2024/... Esas, 2024/... Karar sayılı kararıyla itirazı reddettiği ve Kurumumuzun talebi üzerine başvuruda geçen olaya ilişkin güvenlik kamerası kayıtları ve olay tutanağının ekte yer aldığı belirtilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran yazılı görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın “*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz...”

6. 20/4/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “*Kurumun görevleri*” başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*” Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. Mezkur Kanun'un “*Başvurular*” başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “*Karar*

türleri” başlıklı 65’nci maddesine göre; “Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilemezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. TİHEK, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) uyarınca ulusal önleme mekanizması görevini üstlenmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 9’uncu maddesiyle; TİHEK’e İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevini yapmak, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek görevleri verilmiştir. Bu çerçevede OPCAT’in getirdiği yükümlülük gereği ulusal önleme mekanizması görevini üstlenen TİHEK işkence ve kötü muamele yasağının ihlali iddiası içeren başvuruları inceleyebilmektedir.

11. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 7’nci maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz.”

12. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) “İşkence yasağı” başlıklı 3’üncü maddesi şöyledir

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.”

13. Anayasa’nın 17’nci maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış, üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağına, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağına yer verilmiştir.

14. Yukarıda belirtilen normlar çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağı, ulusal ve uluslararası insan hakları metinlerinin en temel hükümlerinden biri olup devletin alıkonulmuş kişilere işkence, zalimane, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulayamayacağını ifade etmektedir.

15. İşkence ve kötü muamele yasağı kapsamında devletin negatif ve pozitif olmak üzere iki çeşit yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, gayriinsani veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içermektedir.

16. Kötü muamele iddiasının devlete yüklenen yükümlülüklerden yararlanabilmesi için uygun delillerle desteklenmesi, bu delillerin yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşması beklenmektedir. Ayrıca delillerin elde edilme sürecinde ilgililerin tutumları da dikkate alınmalıdır (Anayasa Mahkemesi (AYM), *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B.No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

17. Bunun yanı sıra bir eylemin kötü muamele olarak nitelendirilebilmesi için asgari ağırlık eşiğini aşmış olması gerekmekte olup bu eşik mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etmenler ile muamelenin süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine bağlı olarak her somut olayda ayrıca değerlendirilmelidir (AYM, *Tahir Canan*, B. No:

2012/969, 18/9/2013, para. 23).

18. Somut olayda başvuran, 8/7/2024 tarihinde misafir tutuklu olarak bulunduğu Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda talep etmediği halde vücudunda herhangi bir yara ve kesik olup olmadığının tespiti için revire götürülerek tişörtünün çıkarılmasının istendiğini, bu talebi reddetmesi üzerine sağlık personeli ve diğer Kurum personeli tarafından darp edildiğini belirterek işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

19. Başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun uyarınca muhatap Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden başvuranın odasından revire götürüldüğü, revirde muayene edildiği ve revirden odasına götürüldüğü anlar ile odasına getirilmesinin ardından havalandırma bahçesini gösterir güvenlik kamerası kayıtları, başvuranı muayene eden görevli hekimin başvuranın iddialarına ilişkin yazılı görüşü ve başvuranın iddialarına dair tüm bilgi, belge ve değerlendirmeleri talep edilmiştir. Müdürlük, 28/8/2024 tarihli ve ... sayılı görüş yazısı ile istenen tüm bilgi ve belgeleri Kurumumuza iletmiştir.

20. Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün başvuru konusu olaya ilişkin gönderdiği güvenlik kamerası kayıtları incelenmiş olup söz konusu kayıtlarda başvuranın iki infaz ve koruma memuru eşliğinde revire götürüldüğü, bu esnada kendisine herhangi bir müdahalede bulunulmadığı, kısa bir süre sonra ise yine iki infaz ve koruma memuru tarafından revirden çıkarıldığı ve diğer memurların desteğiyle odasına götürüldüğü görülmüştür.

21. Güvenlik kamerası kayıtlarında başvuranın odasına götürüldüğü sırada infaz ve koruma memurları tarafından kontrol altında tutulduğu, iki infaz ve koruma memurunun sürekli olarak kollarını tuttuğu, diğer memurların ise etrafını çevirdiği görülmektedir. Bu süreçte başvuranın zaman zaman kollarını kurtarmaya ve bağarmaya çalıştığı, buna karşılık memurların onu kontrol altına almak için yere yatırdığı ve sakinleştirmek için konuşmaya çalıştıkları görülmektedir. Söz konusu eylemler dışında personelin başvurana yönelik başkaca fiziki müdahalesi görülmemiştir.

22. Başvurana müdahale sürecinin bir kısmını kaydeden yaka kamerasının kayıtlarında ise başvuranın odasına getirildikten sonra havalandırma bahçesine çıkarıldığı, burada sakinleşmesinin ardından kendisiyle görüşüldüğü, başvuranın görüşmede *“Tişörtümü çıkarmak istemiyorum, muayene olmak istemiyorum. Doktor artistlik yapıyor.”* dediği ve *“İnsanlık onuru işkenceyi yenecek”* şeklinde bağırdığı, infaz ve koruma memurlarının ise *“Senin sağlığın için seni muayene ediyor.”* şeklinde cevap verdiği duyulmaktadır. Başvuranın havalandırma bahçesinde sakinleşmesinin ardından kendisine herhangi bir müdahale bulunulmadığı da yaka kamerası kaydından anlaşılmaktadır.

23. Muhatap Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün kamera kayıtlarında görülen müdahaleye ilişkin Kurumumuza gönderdiği tutanakta başvuranın 8/7/2024 tarihinde saat 10:10 sularında Kurum revirinde ilk muayenesi yapılırken taşkınlık yapıp personele saldırması üzerine yeteri kadar personel ile orantılı güç ile kollarından tutularak odasına götürüldüğü, bu süreçte kendisine sakin olması telkin edilmesine rağmen slogan attığı belirtilmektedir.

24. Müdürlüğün Kurumumuza gönderdiği evrak içinde ikinci bir tutanak daha yer almakta olup bu tutanakta başvuranın odasına götürülmesinin ardından diğer mahpuslarla birlikte oda kapılarına sert cisim, el ve ayakla vurarak slogan attıkları, bu anlara ilişkin güvenlik kamerası kayıtlarının merkez kontrol birimine iletildiği ve başmemurluğun durumdan haberdar edildiği belirtilmektedir.

25. Başvuru kapsamında olayda bulunan Kurum hekiminin yazılı görüşü alınmıştır. Hekim Kurumumuza sunduğu yazılı görüşte; başvuranın Kuruma kabul muayenesi için revire getirildiğini, ilk fiziksel muayenesi için kendi isteğine bağlı olarak tişörtünü çıkarmasını söylediğini, bunun üzerine başvuranın *“çıkarmıyorum*

faşistler” diyerek bağırmağa başladığını ve bir infaz ve koruma memuruna tekme atarak saldırı girişiminde bulunduğunu, başvuranın görünen yerlerinde çok sayıda eskiden kalma jilet izlerinin bulunduğunu, tişörtünü çıkarmadığı için daha detaylı cilt ve harici muayenesinin yapılamadığını belirtmektedir. Ayrıca, başvuranın gün içinde darp raporu istemesi üzerine Adana Şehir Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülerek hakkında 8/7/2024 tarih ve ... sayılı genel adli muayene raporu düzenlendiğini, söz konusu raporda darp ve cebir izine rastlanmadığının tespit edildiğini vurgulamaktadır. Söz konusu rapor Kurumumuza da iletilmiştir.

26. Müdürlüğün Kurumumuza gönderdiği evraktan, başvuran ve başvuran ile aynı suç grubundan olan 12 hükümlü ve tutuklunun 9/7/2024 tarihli bir dilekçeyle başvuru konusu olaya ilişkin Kurum hekimi hakkında Sağlık Bakanlığına şikayet başvurusunda bulunduğu, bu başvuruya ilişkin Adana Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü bir muhakkik atayarak inceleme süreci başlattığı ve başvuranın iddialarının epikriz raporu ve genel adli muayene raporu çerçevesinde dayanaktan yoksun bulunduğu anlaşılmıştır.

27. Öte yandan Müdürlük, başvuranın iddialarına ilişkin ayrıca idari ve adli soruşturma başlatıldığını, başvuru konusu iddiaların adli yönden değerlendirilmesi için Adana Cumhuriyet Başsavcılığına bildirimde bulunulduğunu ve söz konusu soruşturmanın halen devam ettiğini bildirmiştir.

28. 29/12/2004 tarihli ve 25685 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “*İnfazda temel ilke*” başlıklı 2’nci maddesinde ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağı belirtilmektedir.

29. Bununla birlikte mezkur Kanun’un “*Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler*” başlıklı 49’uncu maddesinin ikinci fıkrasında ise “*Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır.*” hükmü haizdir.

30. Benzer şekilde 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in “*Güvenlik ve gözetim servisi*” başlıklı 10’uncu maddesinin sekizinci fıkrasında infaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memurunun yasaya veya düzenlemelere dayalı bir emre karşı aktif veya pasif fiziki direnme gibi olaylar halinde kurum en üst amirinin izni ile gerektiği kadar zor kullanabileceği belirtilmektedir. Nitekim AYM de ceza infaz kurumu personelinin ceza infaz kurumlarında güvenliği ve disiplini sağlamak için temel hak ve özgürlüklere saygı çerçevesinde daha geniş takdir yetkisine sahip olduğunu vurgulamaktadır (AYM, *Cihan Koçak*, B.No:20:2014/12302, 21/9/2017, para. 61).

31. Tüm bu olay örgüsü, sunulan deliller ve yukarıda özetlenen devletlerin negatif yükümlülüğü ve ceza infaz kurumlarında zor kullanma yetkisi kapsamında değerlendirildiğinde; başvuranın Kuruma getirilmesinin ardından ilk muayene ve genel adli muayene raporu için revire götürüldüğü ancak kendisinin revirde muayene olmayı reddettiği ve Kurum hekimi ile tartıştığı, bunun üzerine infaz ve koruma memurlarının müdahalede bulunarak başvuranı odasına götürdüğü, bu süreçte başvuranı kontrol altına almak için başvuranın hareket kabiliyetini kısıtlayacak düzeyde zor kullandığı, söz konusu müdahalenin orantılı bir biçimde başvuranın sakinleşmesine kadar devam ettiği, nitekim müdahalenin hemen ardından alınan genel adli muayene raporunda kayda değer bir olgunun tespit edilemediği anlaşılmıştır.

32. Bu çerçevede başvuru konusu olaylar bağlamında asgari eşğin aşılmadığı ve işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/12/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye